

De writ of debt, een Engelsrechtelijke condictio?

De klassiek-Romeinsrechtelijke *condictio* en de Engelse *writ of debt* waren erg gelijkaardig. Met beide procesrechtelijke acties konden schuldeisers een vaste geldsom (*certa pecunia, sum certain*) of een welbepaald goed (*certa res*) opeisen. Beide vorderingen waren van strikt recht. Allebei werden ze op leningen toegepast, maar toch ook in andere situaties aangewend. De aard van de rechtsverhouding tussen eiser en verweerder was tot op grote hoogte irrelevant, net als het formele of informele karakter ervan.

Critici beweren wellicht dat zowel het Romeinse als het Engelse recht deze begrippen in verschillende deelconcepten opdeelden en dat ze dus niet in hun geheel met elkaar kunnen worden vergeleken. In de Romeinsrechtelijke teksten werd inderdaad een onderscheid gemaakt tussen verscheidene verschijningsvormen, onder meer de *condictio certae creditae pecuniae*, de *condictio ex iniusta causa* en de *condictio indebiti*. De rechtsgevolgen waren echter identiek. Dat onderscheid tussen de *condictiones* dateerde overigens pas van de Justiniaanse compilatie en deels zelfs van daarna, zoals DE JONG in haar thesis over Stephanus' Digestenonderwijs aantoonde. Bij Gaius was er nog geen verschil tussen een *condictio ex mutuo* en een *condictio indebiti*. Het Engelse verschil tussen een *writ of debt* in strikte zin en een *writ of detinue* groeide slechts geleidelijk vanaf de dertiende eeuw. In de twaalfde eeuw werden zowel een vaste geldsom als een welbepaald goed met de *writ of debt* opgeëist. Voor wat deze belangrijke procesrechtelijke figuur betrof, waren het Engelse en het klassieke Romeinse recht dus alvast niet zo verschillend.

Via een grondige analyse van vrijwel alle fragmenten uit het *Corpus iuris civilis* over de *condictio* en van de Engelse jaarboeken uit de tijd van Edward I, uiteraard verrijkt met de secundaire literatuur, gaan we in detail in op gelijkenissen en verschillen tussen beide acties. Naast de grondslag van de acties komen daarbij ook de toepassingsgevallen – we onderscheiden maar liefst dertien verschillende categorieën – en de verweermiddelen ter sprake. Verder behandelen we enkele specifieke vraagstukken rond de overdraagbaarheid en overerfbaarheid, zowel passief als actief.

Op het einde van de bijdrage worden kort twee denksporen aangeboden in een poging om deze fundamentele gelijkenissen te verklaren. Leefde het Romeinse recht dan toch nog sterker door dan verwacht?

Wouter Druwé

Onderzoekseenheid Romeins recht en Rechtsgeschiedenis

KU Leuven